

ಶ್ರೀಃ
ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಮಾನುಜಾಯ ನಮಃ
ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾಂತಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ
ಶ್ರೀಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣಭರತಶತ್ರುಘ್ನಹನುಮತ್ಸಮೇತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ

ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣೇ ವಾಲ್ಮೀಕೀಯೇ ಆದಿಕಾವ್ಯೇ ಅಯೋಧ್ಯಾಕಾಂಡೇ

॥ ದ್ವಿತೀಯಃ ಸರ್ಗಃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ಶ್ರೀ ರಂಗರಾಮಾನುಜ ಮಹಾದೇಶಿಕನ್

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

ಶ್ರೀಃ
ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಮಾನುಜಾಯ ನಮಃ
ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾಂತಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ
ಶ್ರೀಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣಭರತಶತ್ರುಘ್ನಹನುಮತ್ಸಮೇತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ

॥ ದ್ವಿತೀಯಃ ಸರ್ಗಃ ॥

ದಶರಥಕರ್ತೃಕಃ ಶ್ರೀರಾಮರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕಪ್ರಸ್ತಾವಃ ಸಂಸತ್ಸದಸ್ಯೈಃ
ಶ್ರೀರಾಮಗುಣಾನಾಂ ವರ್ಣನಂ ಕುರ್ವದ್ಭಿರುಕ್ತಪ್ರಸ್ತಾವಸ್ಯ ಸಹರ್ಷಂ
ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತಂ ಸಮರ್ಥನಂ

ತತಃ ಪರಿಷದಂ ಸರ್ವಾಮಾಮಂತ್ರೈ ವಸುಧಾಧಿಪಃ |
ಹಿತಮುದ್ಧರ್ಷಣಂ ಚೈವಮುವಾಚ ಪ್ರಥಿತಂ ವಚಃ || 2.2.1 ||

ದುಂದುಭಿಸ್ವರಕಲ್ಪೇನ ಗಂಭೀರೇಣಾನುನಾದಿನಾ |
ಸ್ವರೇಣ ಮಹತಾ ರಾಜಾ ಜೀಮೂತ ಇವ ನಾದಯನ್ || 2.2.2 ||

ರಾಜಲಕ್ಷ್ಮಣಯುಕ್ತೇನ ಕಾಂತೇನಾನುಪಮೇನ ಚ |
ಉವಾಚ ರಸಯುಕ್ತೇನ ಸ್ವರೇಣ ನೃಪತರ್ನೃಪಾನ್ || 2.2.3 ||

ವಿದಿತಂ ಭವತಾಮೇತದ್ ಯಥಾ ಮೇ ರಾಜ್ಯಮುತ್ತಮಂ |
ಪೂರ್ವಕೈರ್ಮಮ ರಾಜೇಂದ್ರೈಃ ಸುತವತ್ ಪರಿಪಾಲಿತಂ || 2.2.4 ||

ಸೋಽಹಮಿಕ್ಷ್ವಾಕುಭಿಃ ಸರ್ವೈರ್ನರೇಂದ್ರೈಃ ಪ್ರತಿಪಾಲಿತಂ |
ಶ್ರೇಯಸಾ ಯೋಕ್ತುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ಸುಖಾರ್ಹಮಖಿಲಂ ಜಗತ್ || 2.2.5 ||

ಮಯಾಪ್ಯಾಚರಿತಂ ಪೂರ್ವೈಃ ಪಂಥಾನಮನುಗಚ್ಛತಾ |
ಪ್ರಜಾ ನಿತ್ಯಮನಿದ್ರೇಣ ಯಥಾಶಕ್ತ್ಯಭಿರಕ್ಷಿತಾಃ || 2.2.6 ||

ಇದಂ ಶರೀರಂ ಕೃತ್ಸನ್ಯ ಲೋಕಸ್ಯ ಚರತಾ ಹಿತಂ |
ಪಾಂಡುರಸ್ಯಾತಪತ್ರಸ್ಯ ಚ್ಛಾಯಾಯಾಂ ಜರಿತಂ ಮಯಾ || 2.2.7 ||

ಪ್ರಾಪ್ಯ ವರ್ಷಸಹಸ್ರಾಣಿ ಬಹುನ್ಯಾಯೂಂಷಿ ಜೀವತಃ |
ಜೀರ್ಣಸ್ಯಾಸ್ಯ ಶರೀರಸ್ಯ ವಿಶ್ರಾಂತಿಮಭಿರೋಚಯೇ || 2.2.8 ||

ರಾಜಪ್ರಭಾವಜುಷ್ಠಾಂ ಚ ದುರ್ವಹಾಮಜಿತೇಂದ್ರಿಯೈಃ |
ಪರಿಶ್ರಾಂತೋಽಸ್ಮಿ ಲೋಕಸ್ಯ ಗುರ್ವೀಂ ಧರ್ಮಧುರಂ ವಹನ್ || 2.2.9 ||

ಸೋಽಹಂ ವಿಶ್ರಾಮಮಿಚ್ಛಾಮಿ ಪುತ್ರಂ ಕೃತ್ವಾ ಪ್ರಜಾಹಿತೇ |
ಸನ್ನಿಕೃಷ್ಟಾನಿಮಾನ್ ಸರ್ವಾನನುಮಾನ್ಯ ದ್ವಿಜರ್ಷಭಾನ್ || 2.2.10 ||

ಅನುಜಾತೋ ಹಿ ಮಾಂ ಸರ್ವೈರ್ಗುಣೈಃ ಶ್ರೇಷ್ಠೋ ಮಮಾತ್ಮಜಃ |
ಪುರಂದರಸಮೋ ವೀರ್ಯೇ ರಾಮಃ ಪರಪುರಂಜಯಃ || 2.2.11 ||

ತಂ ಚಂದ್ರಮಿವ ಪುಷ್ಯೇಣ ಯುಕ್ತಂ ಧರ್ಮಭೃತಾಂ ವರಂ |
ಯೌವರಾಜ್ಯೇ ನಿಯೋಕ್ತಾಸ್ಮಿ ಪ್ರಾತಃ ಪುರುಷಪುಂಗವಂ || 2.2.12 ||

ಅನುರೂಪಃ ಸ ವೋ ನಾಥೋ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಾನ್ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾಗ್ರಜಃ |
ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಮಪಿ ನಾಥೇನ ಯೇನ ಸ್ಯಾನ್ನಾಥವತ್ತರಂ || 2.2.13 ||

ಅನೇನ ಶ್ರೇಯಸಾ ಸದ್ಯಃ ಸಂಯೋಕ್ಷ್ಯೇಽಹಮಿಮಾಂ ಮಹೀಂ |
ಗತಕ್ಷೇಶೋ ಭವಿಷ್ಯಾಮಿ ಸುತೇ ತಸ್ಮಿನ್ ನಿವೇಶ್ಯ ವೈ || 2.2.14 ||

ಯದಿದಂ ಮೇಽನುರೂಪಾರ್ಥಂ ಮಯಾ ಸಾಧು ಸುಮಂತ್ರಿತಂ |
ಭವಂತೋ ಮೇಽನುಮನ್ಯಂತಾಂ ಕಥಂ ವಾ ಕರವಾಣ್ಯಹಂ || 2.2.15 ||

ಯದ್ಯಪ್ಯೇಷಾ ಮಮ ಪ್ರೀತಿರ್ಹಿತಮನ್ಯದ್ ವಿಚಿಂತ್ಯತಾಂ |
ಅನ್ಯಾ ಮಧ್ಯಸ್ಥಚಿಂತಾ ತು ವಿಮರ್ದಾಭ್ಯಧಿಕೋದಯಾ || 2.2.16 ||

ಇತಿ ಬ್ರುವಂತಂ ಮುದಿತಾಃ ಪ್ರತ್ಯನಂದನ್ ನೃಪಾ ನೃಪಂ |
ವೃಷ್ಟಿಮಂತಂ ಮಹಾಮೇಘಂ ನರ್ದಂತ ಇವ ಬರ್ಹಿಣಃ || 2.2.17 ||

ಸ್ನಿಗ್ಧೋಽನುನಾದಃ ಸಂಜಜ್ಞೇ ತತೋ ಹರ್ಷಸಮೀರಿತಃ |
ಜನೌಘೋದ್ಭುಷ್ಟಸನ್ನಾದೋ ಮೇದಿನೀಂ ಕಂಪಯನ್ನಿವ || 2.2.18 ||

ತಸ್ಯ ಧರ್ಮಾರ್ಥವಿದುಷೋ ಭಾವಮಾಜ್ಞಾಯ ಸರ್ವಶಃ |
ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಬಲಮುಖ್ಯಾಶ್ಚ ಪೌರಜಾನಪದೈಃ ಸಹ || 2.2.19 ||

ಸಮೇತ್ಯ ತೇ ಮಂತ್ರಯಿತುಂ ಸಮತಾಗತಬುದ್ಧಯಃ |
ಊಚುಶ್ಚ ಮನಸಾ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ವೃದ್ಧಂ ದಶರಥಂ ನೃಪಂ || 2.2.20 ||

ಅನೇಕವರ್ಷಸಾಹಸ್ರೋ ವೃದ್ಧಸ್ತ್ವಮಸಿ ಪಾರ್ಥಿವ |
ಸ ರಾಮಂ ಯುವರಾಜಾನಮಭಿಷಿಂಚಸ್ವ ಪಾರ್ಥಿವಂ || 2.2.21 ||

ಇಚ್ಛಾಮೋ ಹಿ ಮಹಾಬಾಹುಂ ರಘುವೀರಂ ಮಹಾಬಲಂ |
ಗಜೇನ ಮಹತಾ ಯಾಂತಂ ರಾಮಂ ಛತ್ರಾವೃತಾನನಂ || 2.2.22 ||

ಇತಿ ತದ್ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ರಾಜಾ ತೇಷಾಂ ಮನಃಪ್ರಿಯಂ |
ಅಜಾನನ್ನಿವ ಜಿಜ್ಞಾಸುರಿದಂ ವಚನಮಬ್ರವೀತ್ || 2.2.23 ||

ಶ್ರುತ್ವೈತದ್ ವಚನಂ ಯನ್ನೇ ರಾಘವಂ ಪತಿಮಿಚ್ಛಥ |
ರಾಜಾನಃ ಸಂಶಯೋಽಯಂ ಮೇ ತದಿದಂ ಬ್ರೂತ ತತ್ತ್ವತಃ || 2.2.24 ||

ಕಥಂ ನು ಮಯಿ ಧರ್ಮೇಣ ಪೃಥಿವೀಮನುಶಾಸತಿ |
ಭವಂತೋ ದ್ರಷ್ಟುಮಿಚ್ಛಂತಿ ಯುವರಾಜಂ ಮಹಾಬಲಂ || 2.2.25 ||

ತೇ ತಮೂಚುರ್ಮಹಾತ್ಮಾನಃ ಪೌರಜಾನಪದೈಃ ಸಹ |
ಬಹವೋ ನೃಪ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾಃ ಸಂತಿ ಸುತಸ್ಯ ತೇ || 2.2.26 ||

ಗುಣಾನ್ ಗುಣವತೋ ದೇವ ದೇವಕಲ್ಪಸ್ಯ ಧೀಮತಃ |
ಪ್ರಿಯಾನಾನಂದನಾನ್ ಕೃತ್ಸಾನ್ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮೋಽದ್ಯ ತಾನ್ ಶೃಣು || 2.2.27 ||

ದಿವ್ಯೈರ್ಗುಣೈಃ ಶಕ್ರಸಮೋ ರಾಮಃ ಸತ್ಯಪರಾಕ್ರಮಃ |
ಇಕ್ಷ್ವಾಕುಭ್ಯೋಽಪಿ ಸರ್ವೇಭ್ಯೋ ಹೃತಿರಿಕ್ಷೋ ವಿಶಾಂಪತೇ || 2.2.28 ||

ರಾಮಃ ಸತ್ಪುರುಷೋ ಲೋಕೇ ಸತ್ಯಃ ಸತ್ಯಪರಾಯಣಃ |
ಸಾಕ್ಷಾದ್ ರಾಮಾದ್ ವಿನಿರ್ವೃತ್ತೋ ಧರ್ಮಶ್ಚಾಪಿ ಶ್ರಿಯಾ ಸಹ || 2.2.29 ||

ಪ್ರಜಾಸುಖಿತ್ವೇ ಚಂದ್ರಸ್ಯ ವಸುಧಾಯಾಃ ಕ್ಷಮಾಗುಣೈಃ |
ಬುದ್ಧ್ಯಾ ಬೃಹಸ್ಪತೇಸ್ತುಲ್ಯೋ ವೀರ್ಯೇ ಸಾಕ್ಷಾಚ್ಛಚೇಪತೇಃ || 2.2.30 ||

ಧರ್ಮಜ್ಞಃ ಸತ್ಯಸಂಧಶ್ಚ ಶೀಲವಾನನಸೂಯಕಃ |
ಕ್ಷಾಂತಃ ಸಾಂತ್ವಯಿತಾ ಶ್ಲಕ್ಷ್ಣಃ ಕೃತಜ್ಞೋ ವಿಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ || 2.2.31 ||

ಮೃದುಶ್ಚ ಸ್ಥಿರಚಿತ್ತಶ್ಚ ಸದಾ ಭವ್ಯೋಽನಸೂಯಕಃ |
ಪ್ರಿಯವಾದೀ ಚ ಭೂತಾನಾಂ ಸತ್ಯವಾದೀ ಚ ರಾಘವಃ || 2.2.32 ||

ಬಹುಶ್ರುತಾನಾಂ ವೃದ್ಧಾನಾಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಾಮುಪಾಸಿತಾ |
ತೇನಾಸ್ಯೇಹಾತುಲಾ ಕೀರ್ತಿಯಶಸ್ತೇಜಶ್ಚ ವರ್ಧತೇ || 2.2.33 ||

ದೇವಾಸುರಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಸರ್ವಾಸ್ತ್ರೇಷು ವಿಶಾರದಃ |
ಸಮ್ಯಗ್ ವಿದ್ಯಾವ್ರತಸ್ನಾತೋ ಯಥಾವತ್ ಸಾಂಗವೇದವಿತ್ || 2.2.34 ||

ಗಾಂಧರ್ವೇ ಚ ಭುವಿ ಶ್ರೇಷ್ಠೋ ಬಭೂವ ಭರತಾಗ್ರಜಃ |
ಕಲ್ಯಾಣಾಭಿಜನಃ ಸಾಧುರದೀನಾತ್ಮಾ ಮಹಾಮತಿಃ || 2.2.35 ||

ದ್ವಿಜೈರಭಿವಿನೀತಶ್ಚ ಶ್ರೇಷ್ಠೈರ್ಧರ್ಮಾರ್ಥನೈಪುಣೈಃ |
ಯದಾ ವ್ರಜತಿ ಸಂಗ್ರಾಮಂ ಗ್ರಾಮಾರ್ಥೇ ನಗರಸ್ಯ ವಾ || 2.2.36 ||

ಗತ್ವಾ ಸೌಮಿತ್ರಿಸಹಿತೋ ನಾವಿಜಿತ್ಯ ನಿವರ್ತತೇ |
ಸಂಗ್ರಾಮಾತ್ ಪುನರಾಗತ್ಯ ಕುಂಜರೇಣ ರಥೇನ ವಾ || 2.2.37 ||

ಪೌರಾನ್ ಸ್ವಜನವನ್ನಿತ್ಯಂ ಕುಶಲಂ ಪರಿಪೃಚ್ಛತಿ |
ಪುತ್ರೇಷ್ವಗ್ನಿಷು ದಾರೇಷು ಪ್ರೇಷ್ಯಶಿಷ್ಯಗಣೇಷು ಚ || 2.2.38 ||

ನಿಖಿಲೇನಾನುಪೂರ್ವ್ಯಾ ಚ ಪಿತಾ ಪುತ್ರಾನಿವೌರಸಾನ್ |
ಶುಶ್ರೂಷಂತೇ ಚ ವಃ ಶಿಷ್ಯಾಃ ಕಚ್ಚಿದ್ ವರ್ಮಸು ದಂಶಿತಾಃ || 2.2.39 ||

ಇತಿ ವಃ ಪುರುಷವ್ಯಾಘ್ರಃ ಸದಾ ರಾಮೋಽಭಿಭಾಷತೇ |
ವ್ಯಸನೇಷು ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಭೃಶಂ ಭವತಿ ದುಃಖಿತಃ || 2.2.40 ||

ಉತ್ಸವೇಷು ಚ ಸರ್ವೇಷು ಪಿತೇವ ಪರಿತುಷ್ಯತಿ |
ಸತ್ಯವಾದೀ ಮಹೇಷ್ವಾಸೋ ವೃದ್ಧಸೇವೀ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ || 2.2.41 ||

ಸ್ಥಿತಪೂರ್ವಾಭಿಭಾಷೀ ಚ ಧರ್ಮಂ ಸರ್ವಾತ್ಮನಾಶ್ರಿತಃ |
ಸಮ್ಯಗ್ಮ್ಯೋಕ್ತಾ ಶ್ರೇಯಸಾಂ ಚ ನ ವಿಗೃಹ್ಯಕಥಾರುಚಿಃ || 2.2.42 ||

ಉತ್ತರೋತ್ತರಯುಕ್ತೌ ಚ ವಕ್ತಾ ವಾಚಸ್ಪತೀರ್ಯಥಾ |
ಸುಭ್ರೂರಾಯತತಾಮ್ರಾಕ್ಷಃ ಸಾಕ್ಷಾದ್ ವಿಷ್ಣುರಿವ ಸ್ವಯಂ || 2.2.43 ||

ರಾಮೋ ಲೋಕಾಭಿರಾಮೋಽಯಂ ಶೌರ್ಯವೀರ್ಯಪರಾಕ್ರಮೈಃ |
ಪ್ರಜಾಪಾಲನಸಂಯುಕ್ತೋ ನ ರಾಗೋಪಹತೇಂದ್ರಿಯಃ || 2.2.44 ||

ಶಕ್ತಸ್ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಮಪ್ಯೇಷ ಭೋಕ್ತುಂ ಕಿಂ ನು ಮಹೀಮಿಮಾಂ |
ನಾಸ್ಯ ಕ್ರೋಧಃ ಪ್ರಸಾದಶ್ಚ ನಿರರ್ಥೋಽಸ್ತಿ ಕದಾಚನ || 2.2.45 ||

ಹಂತ್ಯೇಷ ನಿಯಮಾದ್ ವಧ್ಯಾನವಧ್ಯೇಷು ನ ಕುಪ್ಯತಿ |
ಯುನಕ್ತ್ವರ್ಥೈಃ ಪ್ರಹೃಷ್ಟಶ್ಚ ತಮಸೌ ಯತ್ರ ತುಷ್ಯತಿ || 2.2.46 ||

ದಾಂತ್ಯೈಃ ಸರ್ವಪ್ರಜಾಕಾಂತ್ಯೈಃ ಪ್ರೀತಿಸಂಜನನೈರ್ನೃಣಾಂ |
ಗುಣೈರ್ವಿರೋಚತೇ ರಾಮೋ ದೀಪ್ತಃ ಸೂರ್ಯ ಇವಾಂಶುಭಿಃ || 2.2.47 ||

ತಮೇವಂಗುಣಸಂಪನ್ನಂ ರಾಮಂ ಸತ್ಯಪರಾಕ್ರಮಂ |
ಲೋಕಪಾಲೋಪಮಂ ನಾಥಮಕಾಮಯತ ಮೇದಿನೀ || 2.2.48 ||

ವತ್ಸಃ ಶ್ರೇಯಸಿ ಜಾತಸ್ತೇ ದಿಷ್ಟ್ಯಾಸೌ ತವ ರಾಘವಃ |
ದಿಷ್ಟ್ಯಾ ಪುತ್ರಗುಣೈರ್ಯುಕ್ತೋ ಮಾರೀಚ ಇವ ಕಶ್ಯಪಃ || 2.2.49 ||

ಬಲಮಾರೋಗ್ಯಮಾಯುಶ್ಚ ರಾಮಸ್ಯ ವಿದಿತಾತ್ಮನಃ |
ದೇವಾಸುರಮನುಷ್ಯೇಷು ಸಗಂಧವೋರಗೇಷು ಚ || 2.2.50 ||

ಆಶಂಸತೇ ಜನಃ ಸರ್ವೋ ರಾಷ್ಟ್ರೇ ಪುರವರೇ ತಥಾ |
ಆಭ್ಯಂತರಶ್ಚ ಬಾಹ್ಯಶ್ಚ ಪೌರಜಾನಪದೋ ಜನಃ || 2.2.51 ||

ಸ್ತ್ರಿಯೋ ವೃದ್ಧಾಸ್ತರುಣ್ಯಶ್ಚ ಸಾಯಂ ಪ್ರಾತಃ ಸಮಾಹಿತಾಃ |
 ಸರ್ವಾ ದೇವಾನ್ನಮಸ್ಯಂತಿ ರಾಮಸ್ಯಾರ್ಥೇ ಮನಸ್ವಿನಃ |
 ತೇಷಾಂ ತದ್ ಯಾಚಿತಂ ದೇವ ತ್ವತ್ಪ್ರಸಾದಾತ್ಸಮೃದ್ಧತಾಂ || 2.2.52 ||

ರಾಮಮಿಂದೀವರಶ್ಯಾಮಂ ಸರ್ವಶತ್ರುನಿಬರ್ಹಣಂ |
 ಪಶ್ಯಾಮೋ ಯೌವರಾಜ್ಯಸ್ಥಂ ತವ ರಾಜೋತ್ತಮಾತ್ಮಜಂ || 2.2.53 ||

ತಂ ದೇವದೇವೋಪಮಮಾತ್ಮಜಂ ತೇ
 ಸರ್ವಸ್ಯ ಲೋಕಸ್ಯ ಹಿತೇ ನಿವಿಷ್ಟಂ |
 ಹಿತಾಯ ನಃ ಕ್ಷಿಪ್ರಮುದಾರಜುಷ್ಠಂ
 ಮುದಾಭಿಷೇಕ್ತುಂ ವರದ ತ್ವಮರ್ಹಸಿ || 2.2.54 ||

|| ಇತ್ಯಾರ್ಷೇ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣೇ ವಾಲ್ಮೀಕೀಯೇ ಆದಿಕಾವ್ಯೇ
 ಅಯೋಧ್ಯಾಕಾಂಡೇ ದ್ವಿತೀಯಃ ಸರ್ಗಃ ||